

COMMISSIE RUIMTELIJKE KWALITEIT GEMEENTE NIJKERK

Aan het college van **bB**urgemeester en wethouders van Nijkerk.

Nijkerk, 15 mei 2019.

Onderwerp: Cultureel erfgoed in Nijkerk.

Geacht college.

Bijgaand bieden wij u de nota “Eigenheid en Karakter” aan met daarin een presentatie van de kernkwaliteiten van het Nijkerkse culturele erfgoed en een overzicht van de kansen die ons erfgoed biedt om een bijdrage te leveren aan een waardevolle en hoogwaardige leefomgeving.

Aanleiding:

De aanleiding van deze nota ligt in de behoefte om beter beleid en meer krachtige maatregelen met betrekking tot de bescherming en ontwikkeling van ons cultureel erfgoed. Ten gevolge van bezuinigingen en door andere politieke keuzes is in Nijkerk een duidelijke achterstand ontstaan op dit terrein. In de Dialoog met de Samenleving bleek deze constatering gedeeld te worden. Uiteindelijk heeft dat geleid tot een voorstel tot *inventarisatie beschermende maatregelen cultureel erfgoed* dat door uw college en de gemeenteraad is overgenomen.

Niet lang daarna werd door u in het coalitieakkoord *Verbinden met ambitie* opgenomen: *We beschermen onze monumenten en bijzondere stadsgezichten beter. We onderzoeken wat er nodig is om instandhouding en onderhoud van monumenten voldoende aantrekkelijk te houden en te stimuleren.*

Een andere belangrijke ontwikkeling is de komst van de nieuwe Omgevingswet. Het Rijk, de provincie en de gemeente moeten ieder een integrale omgevingsvisie voor de fysieke leefomgeving opstellen. Deze visie gaat in op de samenhang tussen ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur en cultureel erfgoed. Deze nota bevat bouwstenen voor ons cultureel erfgoed in de omgevingsvisie. Zo kan uiteindelijk het gemeentelijke monumentenbeleid verankerd worden in het omgevingsplan en verbinden wij onze integrale kijk op cultureel erfgoed in het omgevingsplan met ambities voor de toekomst.

Ons erfgoed:

Monumenten vormen ongetwijfeld de bekendste categorie erfgoed. Ze staan echter nooit op zichzelf. Net als andere gebouwen hebben ze een plek in een groter geheel, een stad, dorp of landschap. In Nederland zijn deze landschappen vrijwel altijd door mensenhand gemaakt dan wel beïnvloed. Dat is ook in Nijkerk zo. De wijze waarop de mens kon ingrijpen in zijn leefomgeving, wisselde met de tijden. In deze nota hebben wij vijf kerngebieden benoemd die zonder twijfel tot de cultuurhistorische kernkwaliteiten van Nijkerk behoren, te weten: De Nijkerkse binnenstad met de witte toren, de polder Arkemheen met het stoomgemaal, de buurtschap Appel met de walburg, het landgoed en het lint Slichtenhorst en het Landgoed Hoevelaken met het Hoevelakense bos. Deze gebieden zijn “parels” in onze gemeente en verdienen in het bijzonder herstel, behoud en bescherming. Daarnaast dient het verhaal van deze gebieden verteld te worden; niet alleen hun ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling, maar ook de bewonersgeschiedenis door de eeuwen heen. Museum Nijkerk en het Stoomgemaal Arkemheen hebben daarin een belangrijke rol.

Bescherming:

In de nota wordt uitgebreid ingegaan op de vraag welke instrumenten er zijn om erfgoed te borgen en hoe deze in Nijkerk worden gebruikt. Er zijn wettelijke instrumenten, waar onder de aanwijzing van een gebouw tot monument de bekendste is, maar ook gemeentelijke beleidsinstrumenten, zoals het bestemmingsplan met bijbehorend beeldkwaliteitsplan. Veel gemeenten leggen het beleid ten aanzien van erfgoed vast in een erfgoednota of beleidsplan. Meest actueel is dat het erfgoedbeleid een plaats krijgt in de gemeentelijke omgevingsvisie die als basis dient voor het gemeentelijke omgevingsplan. Duidelijk blijkt uit deze beschrijving van beschermings-instrumenten dat er tal van mogelijkheden zijn om ons cultureel erfgoed te beschermen, maar in Nijkerk ontbreekt het aan een integraal erfgoedbeleid en de toepassing van de beschermings-instrumenten is minimaal.

De burger:

Tenslotte wellicht de belangrijkste actor is de rol van de burger. Nijkerk telt 111 Rijksmonumenten en 201 Gemeentelijke monumenten. En dus grosse modo ook ruim 300 monumenten-eigenaren. Eigenaren en bewoners van monumenten zijn over het algemeen trots op hun cultueel erfgoed i.c hun bezit en zorgen daar ook goed voor. Maar eigenaren van historische panden vinden soms ook lastig. Ook is door het gebruik van bepaalde materialen het onderhoud duurder dan van "gewone" panden. Voor Rijksmonumenten zijn een aantal (fiscale) regelingen van toepassing. In Nijkerk is de subsidie voor onderhoud van gemeentelijke monumenten afgeschaft en daardoor lopen de eigenaren ook de koppelsubsidie van de provincie Gelderland mis. Herstel van de ongelijkheid tussen Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten zou bereikt kunnen worden door de gemeentelijke subsidie opnieuw in te voeren. Zeker met de matching door de provincie Gelderland zal daarmee het draagvlak van (nieuwe) eigenaren en bewoners voor instandhouding van gemeentelijke monumenten toenemen.

Aanbevelingen:

Zoals uit de nota blijkt: is er een achterstand in te halen; de (politieke) wil is er ook om dat te doen: er zijn tal van wettelijke en beleidsinstrumenten voorhanden. Belangrijk is dat de gemeenteraad haar ambitie met betrekking tot het cultureel erfgoed in Nijkerk (her-)definieert, een beleidsplan opstelt, uw college aan de hand daarvan kaders meegeeft en ook ten principale de bereidheid uitspreekt die uitvoering mogelijk te maken.

Met de hartelijke groeten,

Namens de CRK gemeente Nijkerk,
De voorzitter,
G.J.H. van den Brink

De plv. secretaris,
J. Gringhuis